

AB „VILNIAUS DEGTINĖ“ IR AB „STUMBRAS“ VEIKLOS RODIKLIŲ 2007–2014 M. Palyginamoji analizė ir vertinimas

Edita LEONAVIČIENĖ¹, Neringa SLAVINSKAITĖ²

^{1,2} *Vilniaus Gedimino Technikos Universitetas, Verslo vadybos fakultetas, Įmonių ekonomikos ir vadybos katedra, Saulėtekio al.11, 10223 Vilnius, Lietuva*

El. paštai: ¹edita_rimkaite@hotmail.com; ²neringa.slavinskaite@gmail.com

Santrauka. Straipsnyje, remiantis moksline literatūra, apibendrinti įmonių veiklos ekonominės analizės teoriniai aspektai. Pateiktas Lietuvos ir užsienio autorių santykinų rodiklių grupavimas. Sudarytas detalus analizės rūšių klasifikavimas pagal įvairius veiksnius. Taip pat, remiantis skirtingais autoriais, aprašyti įmonių veiklos analizės metodai ir būdai. Antroje straipsnio dalyje nagrinėjamos dvi didžiausios, tarpusavyje nuolat konkuruojančios, Lietuvos alkoholinių gėrimų gamintojos – AB „Vilniaus degtinė“ ir AB „Stumbras“. Pasirinktas 2007–2014 metų laikotarpis, apimantis ekonominio pakilimo, krizės ir po jos sekusius atsigavimo metus. Naudojantis finansinių ataskaitų duomenimis, apskaičiuoti šių įmonių ekonominio efektyvumo, pelningumo ir mokumo rodikliai. Gauti rezultatai apibendrinti ir palyginti pavaizduotuose grafikuose.

Reikšminiai žodžiai: įmonių veiklos analizė, palyginamoji analizė, veiklos rodikliai, efektyvumas, pelningumas, mokumas.

Įvadas

Pasaulinės ekonomikos sąlygomis vienas iš svarbiausių uždavinių yra išspręsti, kaip įmonėms plėtoti verslą, pasiekti geresnių rezultatų, išsilaikyti konkurencingoje rinkoje, užsitikrinti savo veiklos tęstinumą. Tam yra reikalinga įmonių veiklos analizė. Jos galimybės yra labai didelės ir ji yra sudedamoji valdymo sistemos dalis. Įmonės veiklos analizės būtinumą lemia rinkodaros valdymo sistemų plėtra, rinkos ekonomikos kūrimasis ir kiti veiksniai. Analizė leidžia įmonės vadovams objektyviai įvertinti ne tik įmonės ekonominę situaciją, bet ir verslo vystymo galimybes. Charakteringa lyginamosios analizės savybė yra tai, kad pasirenkamas esminis procesas, pavyzdžiui veiklos rodikliai kelerių metų intervale, ir surandamas konkurentas kuris pagal savo charakteristikas galėtų būti vaidmens modeliu. Pagrindinis lyginamosios analizės pranašumas yra galimybė naudoti ją bet kokiaje organizacinėje situacijoje.

Šio **straipsnio tikslas** išanalizuoti įmonių ūkinės veiklos vertinimo teorinius – metodinius pagrindus ir remiantis jais, atlikti AB „Vilniaus degtinė“ ir AB „Stumbras“ palyginamoji veiklos rodiklių vertinimą, pateikti išvadas ir pasiūlymus.

Darbo objektas – įmonių AB „Vilniaus degtinė“ ir AB „Stumbras“ veiklos rodiklių 2007–2014 m. palyginamoji analizė ir vertinimas.

Naudoti tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, lyginamoji analizė, grafinis modeliavimas.

Rašant šį straipsnį, buvo remtasi įvairių Lietuvos bei užsienio autorių moksline literatūra, AB „NASDAQ OMX Vilnius“ akcijų biržoje pateiktais įmonių finansinių ataskaitų duomenimis, internete ir spaudoje publikuojamais straipsniais ir kita šiai temai aktualia literatūra.

Įmonių veiklos analizės samprata mokslinėje literatūroje

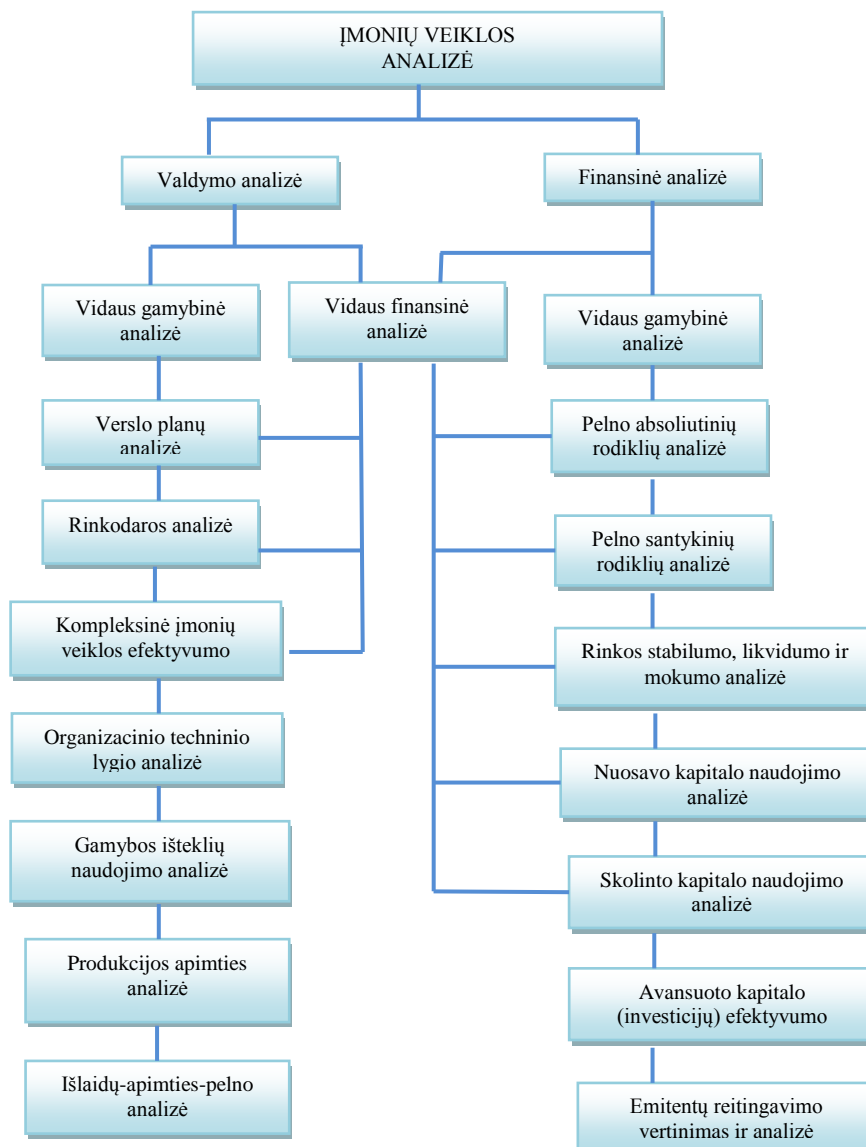
Įmonių veiklos analizės svarbą lemia šie veiksniai: laisvos rinkos ekonomikos plėtra, auganti konkurencija, technologijų kaita, naujų valdymo metodų taikymas ir t.t.

Pasak Mackevičiaus (2008), įmonių veiklos analizė yra labai svarbus įmonės ekonominės informacijos šaltinis. Ji kartu su buhalterine apskaita teikia daugiau nei 80 % visos įmonės ekonominės informacijos. Ekonominė

informacija analizuojama atskiromis dalimis, kol surandamos tam tikrų reiškiųjų priežastys. Mackevičius (2008) savo straipsnyje „Įmonių veiklos analizė – informacijos rinkimo, tyrimo ir vertinimo sistema“ teigia, kad įmonių veiklos analizę galima apibrėžti kaip įvairios ekonominės informacijos apie įmonės veiklą rinkimą, įvairiapusišką jos tyrimą ir vertinimą, siekiant padėti vadovybei įgyvendinti įmonės tikslus. Bagdžiūnienė (2005) knygoje apie įmonės veiklos planavimą ir analizę, ekonominę analizę tapatina su įmonės veiklos analize ir ją apibrėžia kaip būtiną įmonės valdymo priemonę, kuri sudaro galimybę priimti teisingus valdymo sprendimus. Ekonominė analizė yra atliekama remiantis ekonominės sistemos funkcionavimo dėsniais, pagrįsta specialiomis žiniomis ir metodais, kurios tikslas – diagnozuoti ir prognozuoti įmonės veiklą. Urniežius (2004) knygoje „Ūkinės veiklos ekonominė analizė“ įmonės veiklos analizę apibrėžia kaip vieną iš kasdieninio ūkinio vadovavimo formų, svarbią priemonę siekiant kontroliuoti, kaip vykdomos veiklos plano užduotys pagal visus kiekybinius ir kokybinius rodiklius, bei kaip naudojami materialiniai, finansiniai, darbo ištekliai gamybos procese.

Visi minėti apibrėžimai yra panašūs ir priimtini. Apibendrinant, įmonės veiklos ar ekonominę analizę, galima būtų apibrėžti kaip reikalingos ekonominės ar kitos informacijos apie įmonės veiklą rinkimą, jos tyrimą ir vertinimą, remiantis specialiomis žiniomis ir metodais, siekiant padėti vadovybei diagnozuoti esamą įmonės situaciją, priimti sprendimus ir įgyvendinti jos tikslus.

Pirmieji Bakanov ir Šeremet (1997) (žr.1 pav.) įmonių veiklos analizės turinį suskirstė į finansinę ir valdymo analizę. Jie finansinę įmonės analizę padalino į vidaus ir išorės, o valdymo analizę į vidaus gamybinę ir vidaus finansinę.

1 pav. Įmonių veiklos analizės klasifikacija (šaltinis: Bakanov, Šeremet 1997).
Fig.1. Activities analysis classification (source: Bakanov, Sheremet 1997).

Mackevičius (2008) siūlo įmonės veiklos analizę skirstyti pagal veiklos sritis, kurias ji tiria. Jis pritaria tarptautinio apskaitos standarto skirstymui į šias dalis:

- pagrindinę (gamybinę, komercinę), kuri yra pagrindinė pajamas uždirbanti veikla;
- finansinę, kuri lemia įmonės nuosavo kapitalo ir skolintų lėšų dydžio ir sudėties pasikeitimus;
- investicinę, kuri yra ilgalaikio turto ir kitų investicijų įsigijimas, perleidimas.

Mackevičiaus (2008) siūloma įmonių veiklos analizės formulė pateikta 2 pav.

Įmonių veiklos analizė = pagrindinės (gamybinės, prekybinės, paslaugų teikimo) veiklos analizė + finansinės veiklos analizė + investicinės veiklos analizė.

2 pav. Įmonių veiklos analizės formulė (šaltinis: Mackevičius 2008).

Fig.2. Activities analysis formula (source: Mackevičius 2008).

Bet kurio mokslo pagrindą sudaro jo objektas ir metodas. Objektas yra tai, kas tiriama ir analizuojama, o metodas parodo, kaip tai yra daroma. Mackevičius (2007) teigia, kad įmonių veiklos analizės objektas yra jų veikla ir rezervai. Bagdžiūnienė (2005) veikla, bei rezultatai, išreiškiami šiais ekonominiais rodikliais: realizacija ir atsargos, pajamos ir pelnas (nuostolis), knygoje „Įmonių veiklos planavimas ir analizė“ veiklos analizės objektą apibūdina kaip įmonės veiklos procesą ir jo rezultatą, kurį lemia tiek subjektyvūs, tiek objektyvūs veiksniai. Veiklos procesai vyksta įmonėse, įstaigose, organizacijose ir yra vertinami kaip ekonominė sistema – tarpusavyje susijusių ir darančių vienas kitam įtaką elementų visuma su jai būdingomis savybėmis, kurių neturi ją sudarantys elementai. Pagal Lazauską (2005) įmonės ūkinės ir komercinės veiklos rezultatų objektas yra jos visa sąnaudos bei išlaidos, pelningumas bei darbo našumas ir kitais. Visi išvardinti rodikliai apibūdina įvairias ūkinės bei komercinės veiklos puses ir galutinį rezultatą: sėkmę (kai gaunamas pelnas) arba nesėkmę (kai patiriamas nuostolis).

Apibendrinant aukščiau minėtų autorių įmonių veiklos analizės objekto apibrėžimus, galima teigti, kad visų jų esmė yra ta pati, t.y. įmonių veiklos procesai, operacijos, rezultatai bei jų rezervai.

Įmonių veiklos ekonominė analizė prasideda nuo absoliučių rodiklių vertinimo. Ekonominė analizė – tai tyrimas, apibendrinimas. Dažniausiai įmonių rezultatai pradedami nagrinėti sudarant rodiklių (skaičių) suvestines. Remiantis jais apskaičiuojami santykiniai ir vidutiniai dydžiai, kurie yra labiau informatyvūs, nei absoliutūs. Jais galima palyginti vieną rodiklį su kitu. Santykinė analizė yra svarbi priemonė, nustatant ir įvertinant visos įmonės bendrą finansinę būklę. Pasak Mackevičiaus (2007), kadangi iš finansinės atskaitomybės galima apskaičiuoti daugybę santykinų rodiklių, tikslinga juos sisteminti ir sujungti į tam tikras grupes. Žemiau pateikiame įvairių autorių santykinų rodiklių grupavimą (1 lentelė).

1 lentelė. Finansinių santykinų rodiklių grupavimas užsienio ir Lietuvos autorių darbuose (šaltinis: sukurta autorių remiantis Bagdžiūnienės (2005); Black (2004); Brigham (2004); Juozaitienės (2000); Lazausko (2005); Mackevičiaus, Poškaitė (1998); Savickaja (2005); Weygandt *et. al.* (2011)).

Table 1. Financial ratios grouping foreign and Lithuanian authors (source: developed by authors on Bagdžiūnienė (2005); Black (2004); Brigham (2004); Juozaitienė (2000); Lazausko (2005); Mackevičiaus, Poškaitė (1998); Savickaja (2005); Weygandt *et. al.* (2011)).

Autoriai	Rodiklių grupės	Rodiklių skaičius	
		Grupėje	Iš viso
Bagdžiūnienė (2005)	1) Apyvartumo;	7	18
	2) Mokumo ir stabilumo;	5	
	3) Pelningumo.	6	
Black (2004)	1) Pelningumo;	4	16
	2) Efektyvumo;	4	
	3) Likvidumo;	2	
	4) Ilgalaikių skolų;	2	
	5) Investicijų.	4	
Brigham, Daves (2004)	1) Mokumo;	2	16
	2) Turto valdymo;	4	
	3) Skolų valdymo;	3	
	4) Pelningumo;	4	
	5) Rinkos vertės.	3	
Juozaitienė (2000)	1) Pelningumo ir naudos lygio;	14	20
	2) Trumpalaikio mokumo;	3	
	3) Bendrojo mokumo.	3	

Lazauskas (2005)	1) Pelningumo (rentabilumo); 2) Finansinio statuso; 3) Finansų valdymo; 4) Išteklių valdymo.	6 6 6 5	23
Mackevičius, Poškaitė (1998)	1) Pelningumo; 2) Mokumo; 3) Veiklos efektyvumo; 4) Kapitalo rinkos.	8 4 12 10	34
Savickaja (2005)	1) Bendri; 2) Mokumo ir finansinio stabilumo; 3) Veiklos aktyvumo; 4) Pelningumo; 5) Gamybos intensyvumo; 6) Investicinės veiklos; 7) Įsipareigojimų.	3 10 3 2 2 1 1	22
Weygandt, Kieso, Kimmel (2011)	1) Likvidumo; 2) Pelningumo; 3) Ilgalaikių skolų.	4 7 2	13

Apibendrinant galima teigti, kad santykinė analizė išreiškia finansinių ataskaitų ir kitos informacijos duomenų tarpusavio ryšius. Užsienio ir Lietuvos autoriai santykinius rodiklius klasifikuoja į įvairias grupes. Santykiniai finansiniai rodikliai parodo finansinių ataskaitų ir jų straipsnių tarpusavio ryšius, tokius kaip kapitalo ir pelno, trumpalaikių įsipareigojimų ir trumpalaikio turto ir t. t. Analizės rezultatai išreiškiami sumomis, santykiais (procentais ar koeficientais). Šie santykiai rodo ūkio subjekte vykstančių finansinių procesų ryšius ir fiksuoja finansinės būklės pasikeitimus, galimybes bei riziką. Plačiausiai naudojamos yra ekonominio efektyvumo, mokumo ir pelningumo rodiklių grupės. Įmonės veiklos efektyvumas – svarbus rodiklis tiriant įmonės veiklos rezultatus, t.y. jis parodo kaip efektyviai naudojamas turtas ir valdomos išlaidos. Įmonės veiklos efektyvumas traktuojamas kaip racionalus lėšų cirkuliavimas gamybos procese. Kiekvienos įmonės tikslas yra pelnas, todėl svarbu didinti veiklos efektyvumą, o efektyvumas suprantamas kaip santykis tarp pagaminto produkto ir jiems panaudotų išteklių. Mokumą galime palyginti su analogiškos įmonės, veikiančios tame pačiame sektoriuje, likvidumo rodikliu. Skiriamas ilgalaikis ir trumpalaikis mokumas. Pelningumo rodikliai yra patys įdomiausi, lengviausiai suprantami ir dažniausiai naudojami. Jie parodo įmonės galimybes išmokėti dividendus arba investuoti ir tuo pačiu plėstis, numatant didesnius dividendus ateityje. Pelningumo rodiklius būtina lyginti su analogiškos (konkurento) įmonės rodikliais, taip bus matoma tikroji situacija.

Įmonių veiklos analizės rūšys, metodai, būdai

Detalų analizės rūšių klasifikavimą pagal įvairius veiksnius pateikia Buškevičiūtė ir Mačerinskienė (2002), Lazauskas (2005) (žr. 2 lent.).

2 lentelė. Analizės rūšys (šaltinis: sukurta autorių remiantis Buškevičiūtė, Mačerinskienė (2002); Lazauskas (2005)).
Table 2. Assay species (source: developed by authors on Buskeviciute, Mačerinskienė (2002); Lazauskas (2005)).

POŽYMAI	ANALIZĖS RŪŠYS
Pagal apimtį	Respublikos ūkis
	Asociacijos
	Įmonės organizacijos
	Padaliniai, skyriai
Pagal tikslą	Alternatyviems projektams pagrįsti
	Personalo ekonominiam skatinimui pagrįsti
	Ekonominės informacijos patikrinimui vertinti
	Infliacijos įtakos veiklos rodikliams įvertinti
	Kitiems tikslams
Pagal pasikartojimų dažnumą	Periodinė
	Vienkartinė
Pagal laiką	Retrospektyvinė
	Operatyvinė

Pagal analitinės programos turinį	Kompleksinė
	Lokalinė (teminė)
Pagal palyginimo pobūdį	Vidinė
	Tarp įmoninė
	Tarpšakinė (šakinė)
Pagal tyrimo kryptį	Pelno didinimas
	Išlaidų mažinimas
	Gamybos ekologizavimas
	Materialinių sąnaudų mažinimas
	Kitos kryptys
Pagal analizės objekto aprėpimo laipsnį	Atrankinė
	Ištininė
Pagal skaičiavimo technikos panaudojimo laipsnį	Kompiuterizuota analizė
	Rankinė analizė

Ekonomikoje nei vienas rodiklis neturėtų būti nagrinėjamas visiškai atskirai nuo kitų rodiklių. Tarp procesų ir reiškinių egzistuoja įvairiausi priklausomybės ryšiai. Vieni procesai veikia kitus ir savo ruožtu yra patys veikiami kitų, tad įmonės visapusiškai veiklai pažinti ir įvertinti būtina mokėti kompleksiskai analizuoti ir apibendrinti tiek visą įmonės komercinę ir ūkinę veiklą, tiek atskiras šios veiklos sritis. Įvairiai informacijai apdoroti naudojami įmonių veiklos analizės metodai ir būdai.

Gronskas (2008) knygoje „Ekonominė analizė“ metodus skirsto į šias pagrindines grupes:

- tradiciniai analizės metodai: absoliučių, santykinių, vidutinių dydžių taikymas, palyginimas, grupavimas, indeksų metodas, grandinių pakeitimų metodas, balansinis ekonominės analizės metodas;
- matematiniai analizės metodai: klasikinės matematikos metodai, matematinės statistikos metodai, ekonometriniai metodai, operacijų tyrimo metodai, ekonominės kibernetikos metodai;
- euristiniai (psichologiniai) analizės metodai: analogijos ir asociacijos, inversijos, „smegenų šturmo“, kontrolinių klausimų, morfologinės analizės;
- specifiniai analizės metodai: SSGG, funkcinė vertinė analizė (FVA) ir kt.;
- grafiniai analizės metodai: diagramos, grafikai ir kt.

Urnėžius (2004) akcentuoja 8 svarbiausius šiuos analizės būdus:

- rodiklių lyginimas;
- rodiklių grupavimas;
- suvestinių rodiklių detalizavimas laiko ir vietos atžvilgiu;
- grandininiai pakeitimai;
- planinių rodiklių perskaičiavimas, atsižvelgiant į plano įvykdymo laipsnį;
- balansiniai sugretinimai;
- skaitmeninių duomenų suprastinimas ir analitinis apdorojimas;
- grafinis duomenų pavaizdavimas.

Mackevičius (2007) analizės būdus siūlo skirstyti į šias grupes:

- bendri ekonominiai;
- matematiniai;
- euristiniai.

Prie ekonominių būdų priskiriamas lyginimas, grupavimas, eliminavimas, balansinių ryšių, skaidymas, apibendrinimas, vidutiniai dydžiai; prie matematinių – koreliacija, dinamikos eilutės, tiesinis programavimas; prie euristinių – analogijos ir asociacijos, smegenų „šturmas“, kontroliniai klausimynai.

Jis leidžia išsiaiškinti nukrypimus nuo projektuojamųjų rodiklių dydžių, įvertinti rodiklio augimo tempus, dinamiką, tendencijas, bei palyginti pasiektus rezultatus su kitų įmonių ar šakos vidutiniais rodikliais.

Įmonių AB „Vilniaus degtinė“ ir AB „Stumbras“ veiklos rodiklių palyginimas

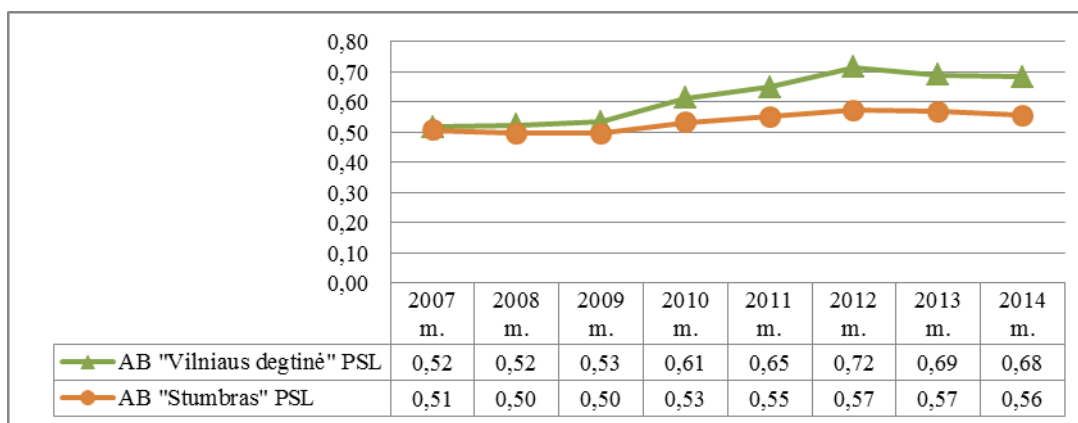
Charakteringa lyginamosios analizės savybė yra tai, kad pasirenkamas esminis procesas, pavyzdžiui veiklos rodikliai kelerių metų intervale, ir surandamas konkurentas kuris pagal savo charakteristikas galėtų būti

vaidmens modelių. Pagrindinis lyginamosios analizės pranašumas yra galimybė naudoti ją bet kokiaje organizacinėje situacijoje.

AB „Vilniaus degtinė“ įsikūrusi 1907 m. Jos akcijomis prekiaujama AB „NASDAQ OMX Vilnius“ akcijų biržoje. Pagrindinė įmonės veikla yra alkoholinių gėrimų gamyba ir prekyba. Alkoholinių gėrimų gamybos įrengimai yra Vilniuje, maistinio distiliuoto etilo alkoholio gamybos įrengimai yra Rokiškio rajono filiale. Pagrindinę įmonės pardavimų dalį sudaro pardavimai Lietuvos rinkoje. Įmonė pradėjo gaminti elektros energiją, kurią naudoja ne tik savoms reikmėms bet ir paroduoda. Įmonėje dirba 159 darbuotojai.

AB „Stumbras“ buvo įkurta 1906 m., ji yra viena didžiausių ir ilgiausiai veikiančių alkoholinių gėrimų gamintojų Baltijos regione. Įmonė specializuojasi įvairių rūšių degtinės, trauktinės, likerio ir brendžio gamyboje. Įmonė eksportuoja produkciją į daugiau nei 20 šalių (6 žemynus), ir yra viena iš didžiausių mokesčių mokėtojų Baltijos šalyse. Bendrovėje dirba 236 darbuotojai.

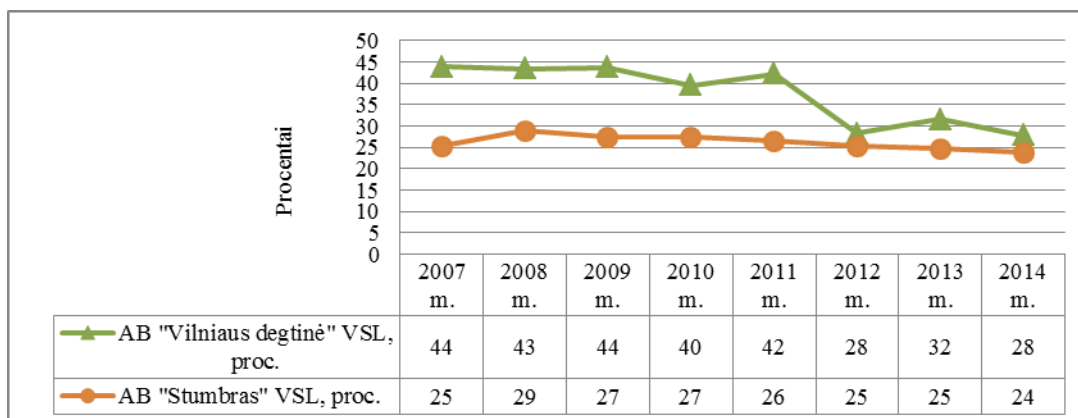
Šios dvi įmonės yra didžiausios, tarpusavyje konkuruojančios, alkoholinių gėrimų gamintojos Lietuvoje. Norėdamos įvertinti, kuri įmonė dirba geriau bei efektyviau apskaičiavome ir palyginome ekonominio efektyvumo rodiklius: pardavimų savikainos lygio (PSL), veiklos sąnaudų vienam pardavimų pajamų litui (VSL), viso turto apyvartumo kartais (VTak), pelningumo rodiklius: bendrojo pardavimų pelningumo (PPb), grynojo pardavimų pelningumo (PPg), viso turto pelningumo (TP), ilgalaikio turto pelningumo (ITP), trumpalaikio turto pelningumo (TTP) ir mokumo rodiklius, bendrojo skolos (BSR) rodiklį. Žemiau pateikiame rezultatus.

2 Pav. AB „Vilniaus degtinė“ ir AB „Stumbras“ *Pardavimų savikainos lygis* (PSL), 2007–2014 m. (šaltinis: sudaryta autorių pagal 2007–2014 m. konsoliduotų finansinių atskaitomybių duomenis).

Fig. 2. SC „Vilniaus degtinė“ and SC „Stumbras“ *Cost of sales level* (PSL), 2007–2014. (source: developed by the authors by 2007–2014 Consolidated financial statements).

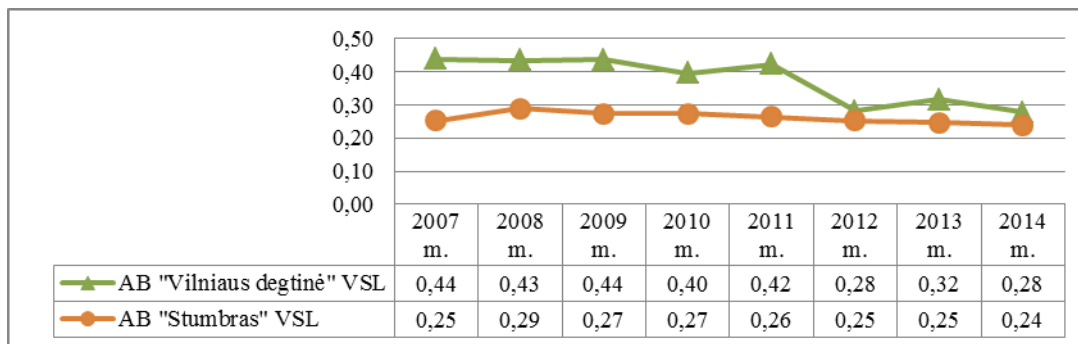
2-iajame paveiksle matome, kad abiejų bendrovių pardavimo savikainos lygio rodiklis per nagrinėjamą laikotarpį didėjo. Jeigu 2007–2009 metais abiejų bendrovių pardavimo savikainos lygio rodiklis skiriasi mažai, tai nuo 2010 m. AB „Vilniaus degtinė“ pardavimo savikainos lygis didėja ir galima teigti, kad nors bendrovė beveik pasiekė 2007 metų pardavimų pajamų lygį, tačiau nesugebėjo sumažinti pardavimų savikainos ir neužtikrino veiklos efektyvumo. AB „Vilniaus degtinė“ dirbo neracionaliai ir neišnaudojo galimybių veiklos efektyvumui pagerinti.

3 Pav. AB „Vilniaus degtinė“ ir AB „Stumbras“ *Veiklos sąnaudų vienam pardavimų pajamų litui* (VSL), 2007–2014 m. (šaltinis: sudaryta autorių pagal 2007–2014 m. konsoliduotų finansinių atskaitomybių duomenis).

Fig. 3. SC „Vilniaus degtinė“ and SC „Stumbras“ *Operating expenses per sales revenue litas (VSL)*, 2007–2014 (source: developed by the authors by 2007–2014 Consolidated financial statements).

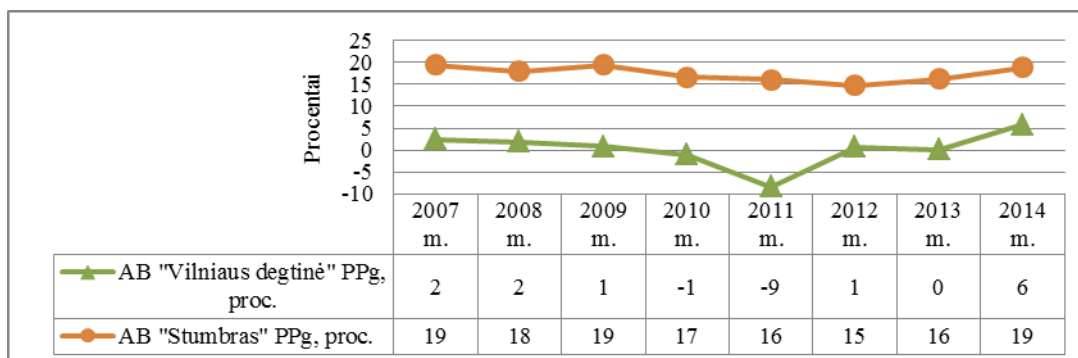
3-ame pav. matome, kad AB „Stumbras“ VSL rodiklis per nagrinėjamą laikotarpį buvo gana stabilus ir daug geresnis už AB „Vilniaus degtinė“. Žymiai mažėjant pardavimo pajamoms abi įmonės sugebėjo sumažinti ir veiklos sąnaudas. Žiūrint procentine išraiška AB „Vilniaus degtinė“ sąnaudas mažino labiau ir nagrinėjamo laikotarpio pabaigoje beveik pasiekė AB „Stumbras“ lygį.

4 Pav. AB „Vilniaus degtinė“ ir AB „Stumbras“ *Viso turto apyvartumas kartais (VTak)*, 2007–2014 m. (šaltinis: sudaryta autorių pagal 2007–2014 m. konsoliduotų finansinių atskaitomybių duomenis).

Fig. 4. SC „Vilniaus degtinė“ and SC „Stumbras“ *Total asset turnover times (VTak)*, 2007–2014 (source: developed by the authors by 2007–2014 Consolidated financial statements).

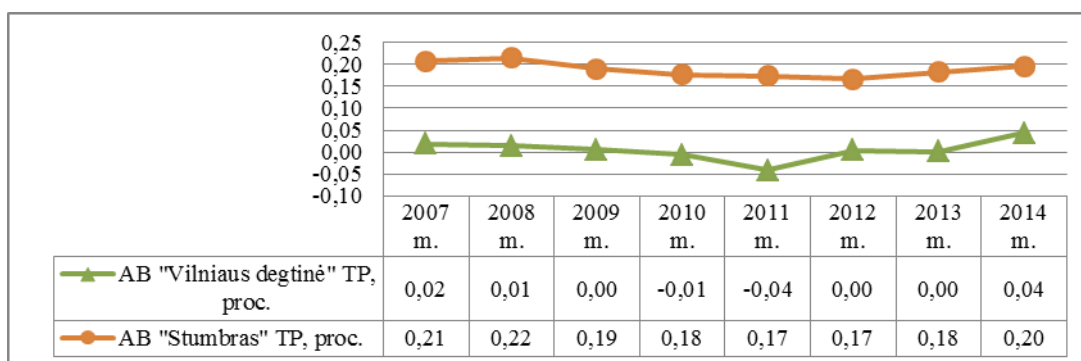
4 pav. svarbus rodiklis yra viso turto apyvartumas, parodantis kaip efektyviai įmonė naudoja savo turtą. Šio rodiklio reikšmė yra labai gera kai yra didesnė už 2. Abiejų įmonių VTak rodiklis yra gana žemas, AB „Vilniaus degtinė“ rezultatas yra prastesnis už AB „Stumbras“. Ekonomikos nuosmukio laikotarpiu šis rodiklis sumažėjo dar labiau, tačiau paskutiniais metais pradėjo didėti ir beveik pasiekė pradinį lygį.

5 pav. AB „Vilniaus degtinė“ ir AB „Stumbras“ *Grynojo pardavimo pelningumas Lt (PPg)*, 2007–2014 m. (šaltinis: sudaryta autorių pagal 2007–2014 m. konsoliduotų finansinių atskaitomybių duomenis).

Fig. 5. SC „Vilniaus degtinė“ and SC „Stumbras“ *Net sales profitability LT (PPG)*, 2007–2014 (source: developed by the authors by 2007–2014. Consolidated financial statements).

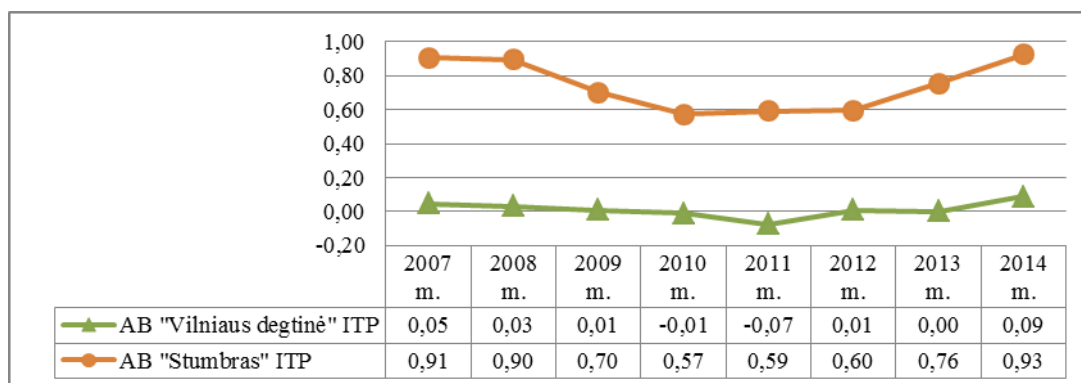
5 pav. abiejų įmonių grynojo pardavimo pelningumo rodiklis yra gana stabilus per visą laikotarpį, tačiau AB „Vilniaus degtinė“ jis žymiai prastesnis, o 2010–2011 metais žymiai nukrito ir tapo minusiniu. Paskutiniais metais jis sparčiai pakilo ir pasiekė aukščiausią vertę per visą laikotarpį, tačiau nuo AB „Stumbras“ atsilieka tris kartus. Nagrinėjant AB „Vilniaus degtinė“ PPg svyravimus matome, kad jų kitimas nėra proporcingas grynosioms pajamoms, todėl galima manyti, kad tai yra sąmoningų įmonės sprendimų priežastis.

6 pav. AB „Vilniaus degtinė“ ir AB „Stumbras“ *Viso turto pelningumas, Lt (TP)*, 2007–2014 m. (šaltinis: sudaryta autorių pagal 2007–2014 m. konsoliduotų finansinių atskaitomybių duomenis).

Fig. 6. SC „Vilniaus degtinė“ and SC „Stumbras“ *Total return on assets, LTL (TA)*, 2007–2014. (source: developed by the authors by 2007–2014 Consolidated financial statements).

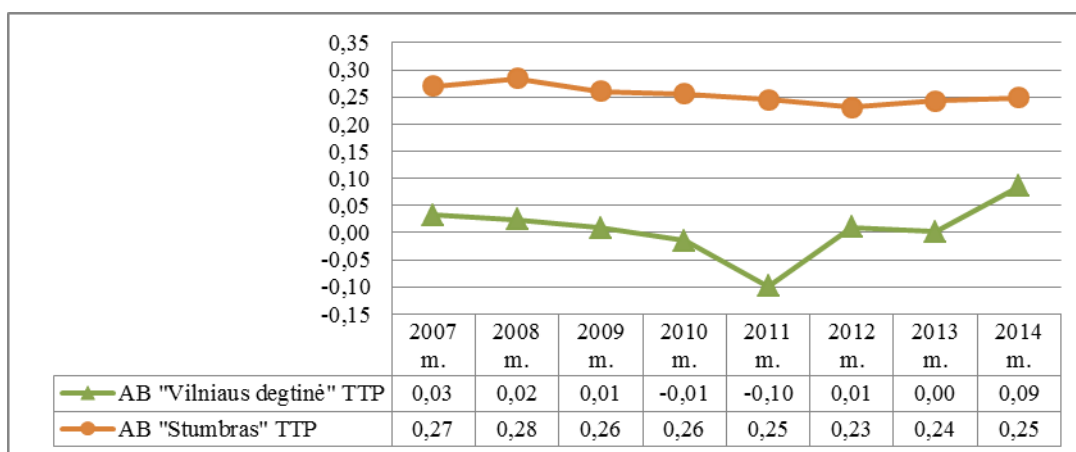
6 pav. pagal rezultatus matome, kad turimą turtą daug efektyviau naudoja AB „Stumbras“. Abi įmonės paveikė ekonomikos sunkmečio laikotarpis, padidinti akcizai ir kiti faktoriai todėl šis rodiklis ženkliai smuko, o 2010–2011 m. AB „Vilniaus degtinė“ šis rodiklis buvo minusinis, nes įmonės grynasis pelnas buvo neigiamas. Tačiau po to šis rodiklis vėl pradėjo didėti ir AB „Vilniaus degtinė“ net viršijo pradinį lygį, tačiau vis dar buvo penkis kartus mažesnis už AB „Stumbras“.

7 pav. AB „Vilniaus degtinė“ ir AB „Stumbras“ *Ilgalaikio turto pelningumas, Lt (ITP)*, 2007–2014 m. (šaltinis: sudaryta autorių pagal 2007–2014 m. konsoliduotų finansinių atskaitomybių duomenis).

Fig. 7. SC „Vilniaus degtinė“ and SC „Stumbras“ *Long-term return on assets, LT (ITP)*, 2007–2014 (source: developed by the authors by 2007–2014 Consolidated financial statements).

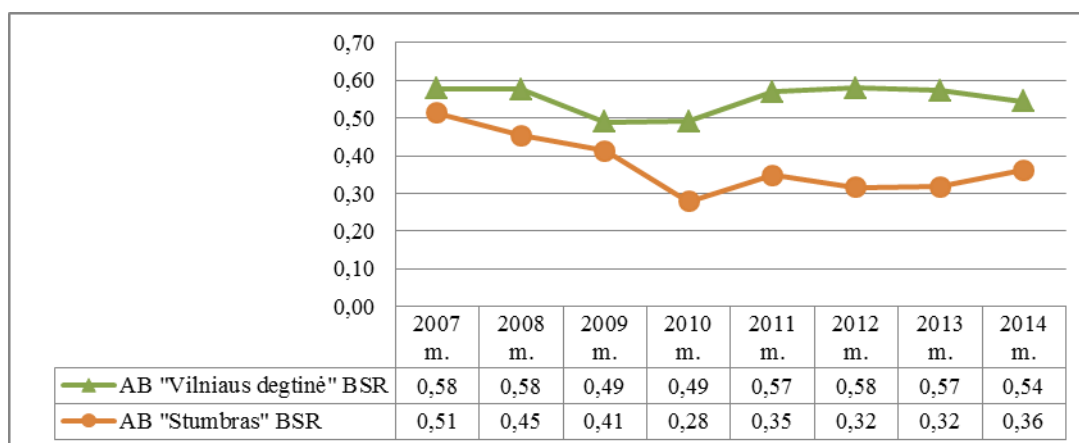
7 pav. Tarp nagrinėjamų įmonių matomas labai didelis šio rodiklio skirtumas, pagal duomenis matome, kad AB „Vilniaus degtinė“ palyginus su AB „Stumbras“ savo ilgalaikį turtą naudoja labai prastai ir stipriai atsilieka nuo konkurento. Tam įtakos turi tai, kad AB „Vilniaus degtinė“ ilgalaikis turtas nuolat augo, o grynasis pelnas nuolat mažėjo, tačiau nagrinėjamo laikotarpio pabaigoje įmonė jau daug geriau valdė situaciją ir paskutiniaisiais metais šis rodiklis buvo net aukštesnis už pirmuosius metus. AB „Stumbras“ grynasis pelnas taip pat mažėjo, ypač 2010, 2011 ir 2012 metais, tačiau įmonė greitai reagavo į pokyčius ir tuo pačiu laikotarpiu sugebėjo sumažinti savo ilgalaikio turto vertę, todėl ilgalaikio turto pelningumo rodiklis nors ir sumažėjo beveik dvigubai, bet vis dar buvo pakankamai geras.

8 pav. AB „Vilniaus degtinė“ ir AB „Stumbras“ *Trumpalaikio turto pelningumas, Lt (TTP)*, 2007–2014 m. (šaltinis: sudaryta autorių pagal 2007–2014 m. konsoliduotų finansinių atskaitomybių duomenis).

Fig. 8. SC „Vilniaus degtinė“ and SC „Stumbras“ *Short-term return on assets, LT (TTP)*, 2007–2014 (source: developed by the authors by 2007–2014 Consolidated financial statements).

8 pav. Matome, kad trumpalaikį turtą geriau išnaudoja AB „Stumbras“ Nagrinėjamo laikotarpio viduryje abi įmonės išgyveno nuosmukį, bet laikotarpio pabaigoje rodiklio vertė buvo atstatyta, o AB „Vilniaus degtinė“ viršijo laikotarpio pradžios vertę.

9 pav. AB „Vilniaus degtinė“ ir AB „Stumbras“ *Bendras skolos rodiklis (BSR)*, 2007–2014 m. (šaltinis: sudaryta autorių pagal 2007–2014 m. konsoliduotų finansinių atskaitomybių duomenis).

Fig. 9. SC „Vilniaus degtinė“ and SC „Stumbras“ *Gross debt ratio (BSR)*, 2007–2014 (source: developed by the authors by 2007–2014 Consolidated financial statements).

9 pav. bendrasis skolos rodiklis parodo, kiek skolintų lėšų sudaro įmonės turtą. Abiejų įmonių BSR rodiklis yra panašus, tačiau AB „Stumbras“ yra geresnis visais nagrinėjamais metais.

Išvados

Įmonės kurių veikla prastai ir neefektyviai valdoma, yra nepelninga, todėl nuolatos atliekama veiklos analizė gali padėti išvengti nuostolių ir investavimo klaidų. Veiklos analizę priskiriame prie valdymo sistemos dalies, nes ji atlieka sprendimų priėmimo, informacijos apibendrinimo, kontrolės funkcijas ir tt.

Išanalizavus įmonių AB „Vilniaus degtinė“ ir AB „Stumbras“ veiklos rezultatus galima apibendrinti: abiejų įmonių paradavimų savikainos lygio rodiklis per visą nagrinėjamą laikotarpį tolygiai prastėjo, tačiau AB „Vilniaus degtinė“ jis visada buvo blogesnis dviem – septyniais punktais, o laikotarpio pabaigoje 12 punktų viršijo AB „Stumbras“ reikšmę. Matoma, kad nuo 2007 iki 2014 metų AB „Vilniaus degtinė“ šis rodiklis pablogėjo 16 punktų, o AB „Stumbras“ tik penkiais. Pagal šį rodiklį AB „Stumbras“ akivaizdžiai lenkia savo konkurentą. Pažymėtina, kad vadinamos visuotinės finansinės ekonominės krizės metais (2008–2009) mažėjo pardavimo pajamos tačiau PSL rodiklis kito nežymiai. 2010–2011 metais abi įmonės turėjo mažiausiai pardavimo pajamų, o nuo 2012 jos pradėjo tolygiai kilti, tačiau abiejų įmonių PSL rodiklis vis tiek blogėjo.

Veiklos sąnaudų vienam pardavimui litui (VSL) rodiklis parodo ne tik administracinių, bet ir bendrų sąnaudų vienam pardavimui litui būklę. Įmonėje AB „Stumbras“ šis rodiklis visada buvo žymiai mažesnis nei AB „Vilniaus degtinė“, krizinio laikotarpiu jis padidėjo, tačiau vėliau atsistatė į pradinį lygį. Geresnes tendencijas rodo AB „Vilniaus degtinė“, kuri per visą laikotarpį šį rodiklį nuosekliai mažino ir 2014 metais beveik pasiekė AB „Stumbras“ lygį viršydama jį keturiais punktais.

AB „Vilniaus degtinė“ viso turto apyvartumo rodiklis buvo mažesnis už vieneta, kas vertintina kaip nepatenkinamai, 2011 metais buvo nukritęs net iki 0.49, bet vėliau pradėjo kilti nors pirminio lygio ir nepasiekė. AB „Stumbras“ šis rodiklis yra patenkinamas, 2008 metais buvo pakilęs aukščiausiai per visą laikotarpį ir siekė 1.2, vėliau svyravo, o paskutiniiais metais atsistatė į 2007 metų lygį. Lyginant abiejų įmonių kitus apyvartumo rodiklius matomos panašios tendencijos kaip ir viso turto apyvartumo. Pažymėtina, kad AB „Vilniaus degtinė“ ilgalaikio turto apyvartumas nagrinėjamu laikotarpiu siekia gerą arba labai gerą įvertinimą, tačiau AB „Stumbras“ šis rodiklis buvo didesnis tris kartus kas rodo apie labai efektyvų ilgalaikio turto išnaudojimą.

Palyginus įmonių pelningumo rodiklius aiškiai matomi geresni AB „Stumbras“ rezultatai. AB „Stumbras“ viso turto pelningumas dvidešimt kartų viršija AB „Vilniaus degtinė“ reikšmes. Kitų pelningumo rodiklių skirtumas ne toks didelis, tačiau AB „Stumbras“ rezultatai visada geresni.

Pažymėtina, kad ekonominis sunkmetis buvo 2008–2010 metais, bet mažiausios įmonių pardavimo pajamos užfiksuotos 2010–2011, imant procentine išraiška jos ypač sumažėjo AB „Stumbras“, tačiau šios įmonės analizės rodikliai buvo pakankamai geri, kas rodo jos lankstumą ir gebėjimą greitai reaguoti į besikeičiančias sąlygas.

Literatūra

- AB „Stumbras“. Informacija investuotojams [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. lapkričio 27d.]. Prieiga per internetą: <http://www.mgbaltic.lt/apie-mus/struktura/mg-baltic-trade/stumbras/>
- AB „Vilniaus degtinė“. Informacija investuotojams [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. lapkričio 27d.]. Prieiga per internetą: <http://www.degtine.lt/bendroves-ataskaitos/bendrov-s-ataskaitos/>
- Bagdžiūnienė, V. 2005. *Įmonių veiklos planavimas ir analizė. Esmė ir verslo situacijos*. Vilnius: Conto litera. 178 p.
- Black, G. 2004. *Applied financial accounting and reporting*. Oxford University Press. 404 p.
- Brigham, E. F., Daves, P. R. 2004. *Intermediate Financial Management – Thomson. Sveeth–Western*. 1038 p.
- Buškevičiūtė, E.; Mačerinskienė, I. 2002. *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija. 379 p.
- Gronskas, V. 2008. *Ekonominė analizė*. Kaunas: Technologija. 195 p.
- Juozaitytė, L. 2000. *Įmonės finansai: analizė ir valdymas*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. 177 p.
- Lazauskas, J. 2005. *Įmonių ūkinės ir komercinės veiklos ekonominė analizė*. Vilnius: Technika. 201 p.
- Mackevičius, J. 2007. *Įmonių veiklos analizė: informacijos rinkimas, sisteminimas ir vertinimas: monografija*. Vilnius. 510 p.
- Mackevičius, J. 2008. *Įmonių veiklos analizė – informacijos rinkimo, tyrimo ir vertinimo sistema*. Vilnius. 56 p.
- Mackevičius, J.; Poškaitė, D. 1998. *Finansinė analizė*. Vilnius. 624 p.
- Nasdaq vertybinių popierių birža [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. rugsėjo 04 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=LT0000112450&list=3&pg=details&tab=reports/>
- Urmiežius, R. 2004. *Ūkinės veiklos ekonominė analizė*. Vilnius. Ekonomikos mokymo centras. 245 p.
- Weygandt, J. J.; Kieso, D. E.; Kimmel, P. D. 2011. *Accounting Principles*. John Wiley & S 1136 p.
- Баканов, М. И.; Шеремет, А. Д.; Мельник, М. В. 2005. *Теория экономического анализа*. Москва: Финансы и статистика. 536с.
- Савицкая, Г. В. 2005. *Методика комплексного анализа хозяйственной деятельности*. Москва: ИНФРА–М. 320 с.

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE PERFORMANCE OF SC “VILNIAUS DEGTINĖ” AND SC “STUMBRAS” THE YEAR 2007–2014

Edita LEONAVIČIENĖ, Neringa SLAVINSKAITĖ

Abstract

On the basis of the scientific literature, summed up the companies economic analysis of the theoretical aspects. Submitted Lithuanian and foreign authors, the relative performance of the grouping. The detailed analysis of types of classification according to various factors. Also, according to different authors, describe the companies' analysis methods and techniques. In the second part of the article examines two largest, constantly competing with each other, Lithuanian alcohol producers – SC “Vilniaus degtinė” and SC “Stumbras”. Selected 2007–2014 year period covering the economic boom, crisis and after a year of recovery really know why. Using the financial statements, the calculation of the company's economic efficiency, profitability and solvency ratios. The results are summarized and compared plotted.

Keywords: Corporate performance analysis, benchmarking, performance, efficiency, profitability, solvency.